

CURRICULUM GLOBALE – PROGRAM ZA UČENJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH

mr. Branko Dijanošić
Pučko otvoreno učilište D. Novak Ludbreg
branko.dijanosic@vz.t-com.hr

doc. dr. sc. Katarina Popović
Filozofski fakultet Beograd

Sažetak: U članku je prikazan Curriculum globALE – Program za učenje i obrazovanje odraslih koji je jedinstven u svom konceptu. Njegova osnovna ideja je globalna primjenjivost u obrazovanju odraslih. Njegov je cilj da se na globalnoj razini unaprijedi profesionalizacija osoba koje sudjeluju u obrazovanju odraslih. Cjeloživotno učenje je nezamislivo bez obrazovanja odraslih, ali ukoliko se to želi postići u cijeli proces moraju biti uključeni ljudi koji imaju odgovarajuće kompetencije. Danas je standard da nastavnici koji rade u redovnom obrazovnom sustavu imaju znanje (i sustavno obrazovanje) kako izvoditi nastavu školskoj populaciji. U obrazovanju odraslih situacija je potpuno obrnuta. Ovaj program je nastao na podlozi mnogih projekata koji su se provodili. U njegovu izradu uključeni su: DIE – Njemački institut za obrazovanje odraslih – Leibniz centra za doživotno učenje i dvj international – Institut međunarodne suradnje njemačkih udruženja za obrazovanje odraslih. Projekt izrade ovog programa bio je podijeljen u razvojnu fazu (2011., 2012.) i fazu testiranja i diseminacije (2013.). Ovdje je prikazana konačna verzija iz 2013. godine. Program je svrstan na razinu 5 Europskog kvalifikacijskog okvira.

Ključne riječi: curriculum globale, obrazovanje odraslih, profesionalizacija obrazovanja odraslih

Uvod

Curriculum globALE zasniva se na 3 stupa:

1. programi za edukaciju instruktora iz projektnog rada dvj intenacionala
2. nacionalni sistemi kvalifikacija i standarda za edukatore u obrazovanju odraslih
3. transnacionalni standardi kompetencija za edukatore odraslih koji se primjenjuju u okviru europskih projekata

Programi iz projektnog rada dvv inetrnationala

Programi edukacije instruktora (trenera) u obrazovanju odraslih koji su bili razvijeni za različita područja primjene i godinama su se upotrebljavali u projektima dvv internationala. Neki programi imaju regionalne karakteristike, a neki su se primjenjivali u pojedinim zemljama. Glavna značajka tih programa je da su razvijeni tako da su se uključivali i lokalni dionici u provedbi projekata.

Nacionalni sistemi kvalifikacija i standarda

Na globalnoj razini ne postoji jedinstven sistem kvalifikacija i standarda za profesionalizaciju edukatora u obrazovanju odraslih. Programi se razlikuju po obimu, spektru tema, nivou kvalifikacije i po temama. Tako se mogu naći primjeri od visokoškolskog obrazovanja, do jednodnevnih tečajeva o određenim temama.

U nekim zemljama postoje stalni programi i sistemi kvalifikacija bilo da ih provode visokoobrazovne ustanove ili tijela zadužena za obrazovanje odraslih (Njemačka). U malobrojnim zemljama uspostavljeni su sustavi kvalifikacija za edukatore odraslih koji ne moraju biti na visokoškolskim ustanovama. Kao primjeri mogu nam poslužiti Austrija, Švicarska i Engleska. Upravo su ti sistemi i modeli bili snažna referentna točka razvoja ovog programa.

Švicarska – certifikat SVEB¹, certifikat nudi Švicarska federacija za učenje odraslih (SVEB), priznat je u cijeloj zemlji, a sastoji se od 90 sati školskog učenja, 165 sati samostalnog učenja, najmanje 2 godine profesionalnog iskustva i 150 održanih nastavnih sati u obrazovanju odraslih.

Austrija – certifikat WBA² (“certificiran edukator odraslih”), certifikat predstavlja prvi od dvije moguće kvalifikacijske razine u okviru austrijske akademije kontinuiranog obrazovanja i federalnog instituta za obrazovanje odraslih. Standardi su propisani u formi nastavnog programa. Edukatori moraju dokazati da posjeduju kompetencije što je moguće na različite načine, ali uvjet je da posjeduju najmanje 300 sati rada u obrazovanju odraslih.

Engleska – diploma za držanje nastave u sektoru cjeloživotnog učenja (DTLLS)³, u 2007. godini stjecanje određene kvalifikacije bilo je propisano zakonom za nastavnike u javno financiranom sektoru kontinuiranog obrazovanja. Od 2007. godine svi koji se javljaju u obrazovanju odraslih moraju u prvoj godini rada završiti osnovni

---

1 <http://www.alice.ch/de/ada/zertifikat/>

2 http://wba.or.at/studierende/kompetenze_certifikat.ph

3 <http://collections.europarchive.org/tna/20110214161207/http://www.lluk.org/wp-content/uploads/2010/11/new-overarching-standards-for-ttt-in-lifelong-learning-sector.pdf>

tečaj od 30 sati. Potpuna kvalifikacija DTLLS može se dobiti na temelju opsežnog modularnog trening programa u okviru od pet godina. Trening program moguće je završiti na radnom mjestu u godinu, dvije uz uvjet od 150 nastavnih sati godišnje u obrazovanju odraslih. Programi za dobivanje certifikata DTLLS moraju biti u suglasnosti s Lifelong Learning UK (LLUK) – profesionalni standardi za nastavnike, tutore i instruktore u sektoru cjeloživotnog učenja. To je referentni okvir kompetencija koje mora imati osoba u obrazovanju odraslih.

Transnacionalni standardi kompetencija

Treći stup na koji se oslanja Curriculum globALE su kompetencije koje su obuhvaćali projekti koji su se bavili edukacijom sudionika u obrazovanju odraslih u posljednjih nekoliko godina. Neki od tih projekata su se bavili pitanjem osnovnih kompetencija, dok su neki obuhvatili postojeće kompetencije i razvijali alate koji postojećim edukatorima pomažu u daljnjem profesionalnom razvijanju kompetencija. Budući su projekti bili transnacionalni bili su dobar izvor podataka prilikom razvoja ovog programa.

Evropske studije i modeli uzeti u obzir (više o projektima možete saznati putem poveznica):

1. Dobar edukator odraslih u Europi (AGADE) (2004.-2006.)⁴
2. Potvrđivanje informalno odnosno neformalno stečenih psiho-pedagoških kompetencija edukatora odraslih (VINEPAC) (2006.-2008.)⁵
3. Fleksibilne staze profesionalizacije za edukatore odraslih između 6. i 7. nivoa EOK-a (Flexi-Path)⁶
4. “Ključne kompetencije profesionalaca koji se bave učenjem odraslih (2010)”⁷
5. Kvalificirani za držanje nastave (QF2Teach) (2009-2011)⁸

---

4 http://www.vabaharidus.ee/public/files/LPIA_Agade_A4.pdf

5 Kapitaliziranje Validpacka: proširivanje širom Evrope: www.capival.eu

6 <http://www.flexi-path.eu/>

7 <http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/keycomp.pdf>

8 <http://www.qf2teach.eu/>

Procedura razvoja programa

Razvijanje programa Curriculum globALE provedeni je u nekoliko koraka:

1. analiza postojećih trening programa u odnosu na teme i sadržaj u cilju definiranja ishoda učenja i kompetencija. Cilj je bio utvrditi zajedničku jezgru u svim obuhvaćenim zemljama i projektima.
2. utvrđivanje preliminarnih tematskih područja ciljnog nastavnog plana i to tako da se može provesti modularno
3. razvijanje pojedinih utvrđenih modula, ciljevi učenja, sadržaji područja, kompetencije.
4. uspoređivanje postojećih modela s informacijama pojedinih eksperata o nacrtanim verzijama programa koje su kasnije uzimane u obzir prilikom daljnjeg razvoja nastavnog programa, tako da se program nekoliko puta mijenjao
5. potvrđivanje prve nacrtne verzije s ekspertima obrazovanja odraslih, znanstvenicima i praktičarima na kraju 2012. godine
6. terenski test revidirane nacrtne verzije nastavnog programa u nekim od partnerskih zemalja bit će proveden tijekom 2013. godine
7. povratne informacije i rezultati ocjenjivanja terenskog testa bit će osnova za stvaranje konačne verzije programa Curriculum globALE u 2014. godini.

Karakteristike projekta nastavnog programa

Iz liste projekata koji su korišteni u ovom radu vidljivo je da je većina njih vezana konkretnom kulturološkom i socijalnom kontekstu, no spoznaja da su oni fokusirani na slične uloge i kompetencije rezultirala je da se pojedini projekti protežu i izvan nacionalnih granica. Treba svakako priznati da se na globalnom planu još nema primjetnih pokušaja za pripremu zajednički profila kompetencija ili standarda u kvalifikacijama za edukatore u obrazovanju odraslih u smislu razvoja zajedničkih nastavnih programa. Ova činjenica proizlazi iz kompleksnosti međunarodne suradnje, ali i zbog velikih razlika u razumijevanju obrazovanja odraslih. Profesionalne uloge edukatora u obrazovanju odraslih na globalnom planu obuhvaćaju širok spektar djelovanja. U nekim zemljama naglasak je na prenošenju informacija pa je to uloga edukatora, u drugima se pak funkcija usmjerava na funkcije vođenja, podržavanja, olakšavanja pa govorimo o moderatorima, trenerima, facilitatorima itd. Globalno gledano jedan dio funkcija edukatora u obrazovanju odraslih ima transmissijsku funkciju, dok drugi dio ima naglasak na funkciju podrške i olakšavanja procesa učenja (ili poučavanja) u obrazovanju odraslih. Jedna od bitnih uloga edukatora odraslih razlikuje se i u formi, radi li se u okviru formalnog obrazov-

nog sistema, državnih organizacija ili u sektoru nevladinih organizacija (u sektoru građanskog društva). Ovaj program ne zasniva se na nijednom od tih koncepata uloga već ih sve obuhvaća u jednu cjelinu. U praksi nije moguće uloge međusobno potpuno razgraničiti već se radi o kombinaciji tih uloga. To proizlazi iz osnovnih kompetencija edukatora u obrazovanju odraslih bez obzira na kulturološki, institucionalni i tematski kontekst rada. Nastavni program se zasniva na osnovnim kompetencijama te samim time postavlja standard. Taj se standard prije svega odnosi na razvijanje kompetencija koje su okviru programa nisu definirane na konkretan kontekst. Time se daje mogućnost da se u program koncepcijski ugrade i lokalni kulturološki i drugi detalji. Program Curriculum globALE teži ostvarivanju podrške profesionalizaciji obrazovanja odraslih utvrđivanjem osnovnih kompetencija kao referentnog okvira kvalifikacija za edukatore odraslih. Program je globalan u smislu da obuhvaća mnoge dionike obrazovanja odraslih od instruktora u kontinuiranom obrazovanju, nastavnike koji rade na opismenjivanju, nastavnike u državnim školama do pedagoški angažiranih aktivista civilnog društva.

Principi programa Curriculum globALE

1. Orijentacija prema kompetencijama

- cilj je da bude orijentiran prema ishodima. Kompetencija je složen koncept pa možemo uzeti zajednički faktor u svim definicijama pojma *“Kompetencija je više od znanja i vještina. Ovaj pojam uključuje sposobnost ispunjavanja kompleksnih zahtjeva, kroz crpljenje i mobilizaciju psihosocijalnih resursa (uključujući vještine i stavove) u konkretnom kontekstu.”* (OECD 2005). Program osigurava razvoj kognitivnih sposobnosti, vještina, samostalnog razmišljanja, preispitivanje stavova, vrijednosnih sudova kao i rad na motivacijskom i emocionalnom aspektu.

2. Orijentacija prema aktivnostima

- program ne obuhvaća samo profesionalne vještine već poboljšava i osobne i socijalne vještine. Primjena znanja je vezana uz način na koji se edukatori u obrazovanju odnose prema svojim polaznicima i grupama s kojima rade. Bit je u povezivanju stečenog teorijskog znanja s praktičnim radom, isprobavanjem primjenom znanja. Iz toga razloga potrebno je kod provođenja raspodijeliti nastavne sekvence na duži vremenski period s praktičnim fazama između nastavnih sekvenci jer samo tim modelom možemo dobiti kompletnog profesionalno razvijenog edukatora u obrazovanju odraslih.

3. Orijentacija prema polaznicima

- to je centralni princip na kojem se zasniva program Curriculum globALE. Sam program pruža veliku slobodu u načinu implementacije. To podrazumijeva

da se sadržaj i metode prilagođavaju polaznicima. Još je veća sloboda u kreiranju modula u skladu s lokalnim potrebama. Orijehtacija prema polaznicima obuhvaća i relevantnost sadržaja učenja i primijenjenih metoda s realnim potrebama uzimajući u obzir iskustvo i znanje polaznika. Odnos edukatora u obrazovanju odraslih i polaznika mora se temeljiti na uzajamnom uvažavanju i jednakosti. U pogledu organizacije ovi principi zahtijevaju konstruktivnu komunikaciju, fleksibilnost u organizaciji obrazovanja i raznolikost metoda koje uzimaju u obzira različitosti odraslih polaznika.

4. Održivost učenja

- obrazovanje i učenje odraslih mora povećavati sposobnost odraslih polaznika za efektivnim učenjem koje rezultira osnovu za daljnje učenje i zadržavanje stečenog znanja. Obrazovanje odraslih nema samo ulogu predaje informacija već i razvoj metakognicije, upoznavanje s alatima i tehnikama potrebnim za proces samoučenja. Razvijati vještinu učiti kako učiti postaje izuzetno važno da bi odrasla osoba mogla doživotno učiti.

Pregled programa Curriculum globALE

Cijeli nastavni program donosi 25 ECTS kreditnih bodova⁹ što odgovara obimu rada polaznika od oko 660 sati. Ovih 660 sati je podijeljeno na:

U smislu **tematskih jedinica** program "Curriculum globALE" obuhvaća:

- jedan fakultativni uvodni modul,
- pet tematskih osnovnih modula,
- 1-3 (u zavisnosti od veličine) izborna modula.

U vezi s **formatom učenja**, program "Curriculum globALE" obuhvaća:

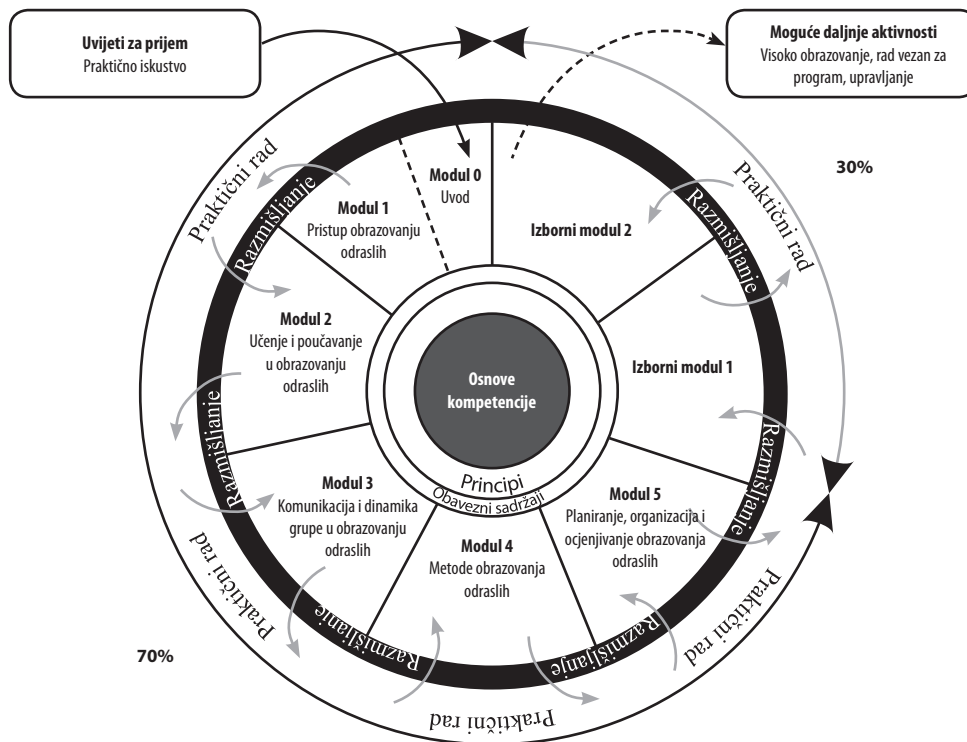
- nastavne sekvence u okviru svakog modula,
- individualno samostalno učenje polaznika u okviru svakog modula,
- pridruženi praktični rad – polaznici primjenjuju i analiziraju to što su naučili u realnim radnim uvjetima; instruktori osiguravaju mentorstvo i vodstvo.

Gledajući **tematske jedinice**, odnos između pet osnovnih modula na jednoj strani i izbornih modula na drugoj strani je 70:30, što znači: oko 462 sata od ukupnog vremena koje polaznici posvećuju učenju odnosi se na rad vezan za pet osnovnih modula, dok je oko 198 sati posvećeno individualno izabranim temama i predmetima vezanim za izborne module.

---

9 U skladu sa "Europskim sistemom transfera i akumulacije kredita" ovo je jednako 12-15 ECTS bodova (1 ECTS bod je jednak 25-20 sati "rada" polaznika).

Grafikon 1. Tematske cjeline programa Curriculum globALE

Gledajući **formate učenja**, odnos između individualnog samostalnog učenja polaznika i pridruženog praktičnog je 60:40, što znači: polaznici posvećuju oko 396 sati radu u učionicama i čitanju, dok su 264 sata posvećena primjeni naučenog u realnim radnim uvjetima i analiziranju, uz podršku instruktora koji osigurava usmjeravanje i mentorstvo tijekom tog procesa.

Kao što se može vidjeti iz ove raspodjele, **pridruženi praktični rad** ima velik značaj u okviru programa “Curriculum globALE”. Pridruženi praktični rad može, na primjer, uzeti sljedeće forme:

- Iskustvo stečeno na edukacijama se koristi za primjenu teorije u stvarnom životu i daljnji razvoj i izoštravanje kompetencija.
- Analiza u okviru “zajednica prakse”, uzajamna sagledavanja, promatranje rada na radnim mjestima i davanje povratnih informacija u vezi s edukacijom osiguravaju vanjsko stajalište neophodno da bi se uočile dobre strane i slabosti vlastitog stila poučavanja.

- Mentorstvo i usmjeravanje od strane instruktora u okviru programa “Curriculum globALE” pomaže nadilaženju izazova u praksi obrazovanja odraslih, kao i iskorištavanju znanja iskusnijih kolega.
- Priprema, planiranje, i pregledavanje sesija edukacije je neophodan preduvjet za profesionalan rad instruktora i za stalno poboljšanje kvalitete obrazovanja.

Raspodjela pridruženog praktičnog rada između različitih tematskih modula nije strogo utvrđena. U okviru određenih pravila, polaznici mogu izabrati vlastite prioritete. Jedinstvena ograničavajuća pravila su sljedeća:

- Potrebno je provesti 200 sati praktičnog rada u kontekstu pet osnovnih modula i 50 sati u kontekstu izbornih modula.
- Za svaki modul najviše 3 ECTS (= 75-90 sati) praktičnog rada može se računati za program “Curriculum globALE”. Ovo pravilo omogućava da se praktičnim radom obuhvati dovoljno širok tematski opseg i da se spriječi posvećivanje cijelog raspoloživog vremena jednoj jedinoj temi.

Osim toga, postoji mogućnost da polaznici s prethodnim radnim iskustvom kao edukatori odraslih dobiju 1 ECTS (25-30 sati) ovog iskustva u smjeru ispunjavanja 264 sata praktičnog rada.

Tablica 1 Pregled raspodjele sati i bodova između različitih tematskih jedinica i formata učenja
Detaljni vremenski okvir:

Ime modula	Glavni sadržaj (naslovi)	Obim rada	ECTS
Prethodno iskustvo		25 sati	(1)*
Modul 0: Uvod	<ul style="list-style-type: none"> - Informacije za program “Curriculum globALE“ - Informacije za edukaciju - Informacije za davatelja edukacije - Informacije za polaznike i očekivanja od polaznika - Očekivanja programa “globALE” u odnosu na polaznike - Građenje odnosa 	Nije navedeno	Ne dobiju se bodovi
Modul 1: Pristup obrazovanju odraslih	<ul style="list-style-type: none"> - Razumijevanje raznolikosti obrazovanja odraslih - Obrazovanje odraslih u nacionalnom i globalnom kontekstu - Obrazovanje odraslih kao profesija i uloga edukatora odraslih u smislu programa “Curriculum globALE“ 	32 sata edukacije (= 4 dana) 32 sata individualnog učenja	2

* Tijekom programa “Curriculum globALE” polaznici će završiti najmanje 200 sati praktične primjene. Do 25 sati može biti oduzeto od tog broja ukoliko polaznici imaju prethodno iskustvo. Ostalih 75 sati praktičnog iskustva se može raspodijeliti po želji polaznika i trenera.

BRANKO DIJANOŠIĆ, KATARINA POPOVIĆ: Curriculum globALE

	Praktične primjene i vježbe		(do 3) ¹⁰
Modul 2: Učenje odraslih i držanje nastave odraslim polaznicima	- Učenje teorije i razloga - Didaktička aktivnost u obrazovanju odraslih - Forme znanja - Učenje odraslih Edukativna motivacija	24 sata edukacije (= 3 dana) 36 sati individualnog učenja	2
	Praktične primjene i vježbe		(do 3) ¹⁰
Modul 3: Komunikacija i dinamika grupe u obrazovanju odraslih	- Komunikacija u obrazovanju odraslih - Dinamika grupe u obrazovanju odraslih	32 sata edukacije (= 4 dana) 32 sata individualnog učenja	2
	Praktične primjene i vježbe		(do 3) ¹⁰
Modul 4: Metode obrazovanja odraslih	- Integriranje metoda u edukaciji - Pregled metoda	25 sati edukacije (= 3 dana) Polaznici pripremaju, provode i analiziraju 3 vlastita sata	1
	Praktična primjena i vježbe 100 sati		4
Modul 5: Planiranje, organizacija i ocjenjivanje obrazovanja odraslih	- Faze profesionalnog radnog ciklusa edukatora odraslih - Procjena potreba - Planiranje - Organizacija - Ocjenjivanje - Osiguravanje kvalitete	32 sati edukacije (= 4 dana) 45 sati individualnog učenja	3
	Praktične primjene i vježbe		(do 3) ¹⁰
Konačna procjena (koncept edukacije i praktična primjena)			-
Obavezni moduli		145 sati edukacije 145 sati individualnog učenja 290 sati ukupno	10 ECTS
		200 sati praktične primjene	8 ECTS
Izborni modul(i)	- Vezani za geografsko područje - Vezani za ciljnu grupu - Vezani za konkretnu problematiku	120 sati edukacije ili sati samostalnog učenja	5 ECTS
	- Vezani za konkretnu situaciju - Vezani za konkretnu regulativu	50 sati praktične primjene	2 ECTS
Ukupno:		660 sati	25 ECTS

Moduli u ovom programu su nezavisne nastavne jedinice, ali postoji mnogo tematskih veza koje je potrebno sagledati i uzeti u obzir prilikom planiranja i provođenja programa. Povezivanje se osobito mora raditi između modula “Držanje nastave odraslim i učenje odraslih” i “Metode obrazovanja odraslih” i to iz razloga što se teorijski okvir, koji je u prvom modulu, naslanja na metode (primjere didaktičkih principa). Ta dva modula ne predstavljaju strogo razgraničenje između teorije i prakse već kreiraju različita fokusna područja između teorije i prakse.

Za osiguranje stjecanja potrebnih vještina polaznici moraju pokazati:

- Sposobnost osmišljavanja edukacije po njihovom izboru u suglasnosti s potrebama i zahtjevima polaznika;
- Sposobnost vođenja jedne sekvence učenja u suglasnosti s principima dinamike grupe, psihologije obrazovanja odraslih itd.

Objekti sposobnosti mogu ocijeniti instruktori zaduženi za provođenje programa “Curriculum globALE” tako što će pregledati planske dokumente/plan edukacije i pratiti edukaciju koju provode polaznici.

Preduvjeti i postupci za provođenje programa Curriculum globALE

1. Polaznici

Iako ne postoje propisani uvjeti vezani uz kvalifikaciju, no kako program stavlja snažan naglasak na primjenu stečenih kompetencija u realnim situacijama, polaznici bi trebali imati prethodna iskustva u radu s odraslima ili ga mogu ostvariti tijekom provođenja programa.

2. Instruktori/Treneri

Zahtjevi za instruktore/trenere koji će primjenjivati program nisu posebno definirani, no nužno je veliko znanje iz obrazovanja odraslih kao i veliko praktično iskustvo. U proces se mogu uključiti i pojedinci koji imaju veliko znanje u pojedinom području, ali svakako moraju biti uključeni u tim iskusnih trenera da bi se osigurala kvaliteta izvođenja programa.

3. Provideri (davatelji) edukacija

Ustanove koje će provoditi program moraju imati potreban profesionalni profil kako bi mogli polaznicima osigurati kvalitetnu sredinu za učenje. Program ne propisuje detalje provođenja programa da se radi nedostatka nekog elementa ne bi dovelo u pitanje provođenje programa u globalnom smislu. Više se teži na umrežavanju i stvaranju razmjene znanja između više institucija ili eksperata na području obrazovanja odraslih.

4. Kako provesti – procedura

Nije namjera da ovaj program postoji kao zasebno rješenje već da se ugradi u postojeći kontekst. Praktično to znači da postojeće lokalne nastavne programe treba uzeti u obzir prilikom planiranja prema shemi Curriculum globALE. Također u cijeli proces prilagodbe programa Curriculum globALE treba sagledati s važnim dionicima obrazovanja odraslih (Ministarstva, Međunarodne ustanove, obrazovne institucije, nevladin sektor, itd. Svakako bi bilo dobro oformiti radnu skupinu predstavnika različitih dionika, ali i eksperata da bi se mogao isplanirati i provesti program.

U fizičkom organizacijskom smislu u odnosu na prostor u kojem se provodi program moraju se poštivati principi učenja odraslih. To se ne odnosi na visokim standardima opremljenosti prostora već njegovoj primjerenosti. Polaznici se moraju osjećati udobno i imati prostor za različite vidove rada.

Struktura nastavnog Curriculum globALE

Budući da je program orijentiran na kompetencije, organizacijski okviri (Tablica 1) su zadani okvirno. Ovisno o konkretnim potrebama i prethodno provedenim lokalnim programima osposobljavanja u obrazovanju odraslih, program može biti i kraći od navedenog. U organizacijskom smislu program se može provesti u kratkom periodu ako se radi o intenzivno organiziranoj edukaciji, ili kroz duži vremenski period. Predviđanje u ovom programu je da bi maksimalna duljina trajanja osposobljavanja bila ograničena na maksimalno 2 godine.

U redosljedu izvođenja modula bilo bi dobro početi s modulima 1 i 2, jer oni daju teorijske okvire, dok se ostali moduli mogu organizirati fleksibilnije.

Tablica 2 Kompetencije koje se stežu u pojedinim modulima

Kompetencija	Ishodi
MODUL 1: Pristup obrazovanju odraslih	
<p><i>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE" znaju i razumiju funkcije i osebnosti polja obrazovanja odraslih i njegov značaj u njihovom vlastitom socijalnom kontekstu, isto i u usporedbi sa drugim mogućim kontekstima i u svijetlu šireg međunarodnog okvira. Oni također mogu pozicionirati svoju vlastitu profesionalnu ulogu u okviru tog konteksta.</i></p>	<p>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE"</p> <ul style="list-style-type: none"> • su svjesni da je praksa obrazovanja odraslih zasnovana na različitim stanovištima i različitim razumijevanjima obrazovanja u svijetu, što ih upućuje k razumijevanju obrazovanja odraslih i njegove etike; • razumijevaju raznolikost polja obrazovanja odraslih i njegovu kulturološku postavljenost; upoznati su sa različitim formama obrazovanja odraslih u svojoj zemlji i poznaju značenje i konotacije ključnih pojmova koji se najčešće koriste u odnosu na različite forme obrazovanja odraslih; • u osnovi, razumijevaju napredak u oblasti obrazovanja odraslih na međunarodnom planu, što je važno za njihovo osobno djelovanje u tom kontekstu; • mogu pozicionirati svoj vlastiti kontekst obrazovanja odraslih u okviru postojeće raznolikosti obrazovanja odraslih; • mogu pozicionirati vlastitu ulogu kao edukatora odraslih u okviru ovog konteksta; • upoznati su sa značajnim zakonskim odredbama relevantnim za obrazovanje odraslih u njihovoj zemlji, njihovom području i na međunarodnom nivou; • mogu praviti razlike između kategorija i mogu objasniti složene forme financiranja obrazovanja odraslih; • upoznati su sa suštinskim karakteristikama tekućih politika koje se odnose na obrazovanje odraslih; • znaju najvažnije činitelje relevantne za obrazovanje odraslih u njihovom području, njihovoj zemlji, i, ako je relevantno, na međunarodnom nivou; • mogu kritički da analiziraju funkcije i interese pojedinih činitelja povezanih s obrazovanjem odraslih, kao i postojeće odnose moći.
MODUL 2: Učenje odraslih i držanje nastave odraslim ljudima	
<p><i>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE" su upoznati s teorijom učenja i mogu povezati to znanje s vlastitim didaktičkim aktivnostima. Oni su upoznati s motivacijskim, psihološkim i socijalnim karakteristikama obrazovanja odraslih i imaju ih u vidu tokom planiranja i provođenja nastave.</i></p>	<p>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE"</p> <ul style="list-style-type: none"> • upoznati su s ključnim karakteristikama obrazovanja odraslih nasuprot učenju u školama; • mogu prepoznati individualne razloge za početak procesa učenja i mogu povećati motivaciju za učenje; • mogu odrediti smetnje učenju i – koliko je realno moguće – umanjiti ih; • upoznati su s relevantnim psihološkim modelima i njihovim implikacijama vezanim za proces učenja; • mogu koristiti razne mogućnosti u svom radu s odraslima u planiranju i u dijelu direktne interakcije da bi postigli optimum procesa učenja.

MODUL 3: Komunikacija i dinamika grupe u obrazovanju odraslih	
<i>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE" su upoznati s teorijskim principima komunikacije i mogu ih primijeniti u svom obrazovnom radu s odraslim ljudima. Osim toga, oni su također upoznati i s glavnim teorijama grupne dinamike i mogu primijeniti to znanje u svojim aktivnostima vezanim za nastavu/učenje kako bi adekvatno usmjeravali nastavni proces.</i>	<p>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE"</p> <ul style="list-style-type: none"> • su upoznati s pravilima verbalne komunikacije, kao i paraverbalne i neverbalne komunikacije, i mogu primjenjivati to znanje u svom radu s učesnicima kursa; • mogu primjenjivati pojedine komponente interaktivne, konstruktivne, motivacijske komunikacije; • mogu eliminirati odnosno ublažiti prepreke u vezi s komunikacijom; • stvaraju pozitivnu atmosferu putem svojeg stila komuniciranja; • mogu se služiti različitim stilovima komuniciranja; • mogu sagledati "nevidljivu" strukturu i komunikaciju u okviru grupe; oni prepoznaju, razumiju, moderiraju, usmjeravaju procese u okviru grupne dinamike kako bi osigurali uspjeh u učenju; • prilagođavaju jednu drugoj faze procesa učenja i grupne dinamike; • mogu se uspješno suočiti s problematičnim situacijama u okviru grupe; mogu se suočiti s konfliktnim situacijama i s "napornim" učesnicima; • svjesni su važnosti učenja odraslih.
Modul 4: Metode u obrazovanju odraslih	
<i>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE" su upoznati s repertoarom metoda za obrazovanje odraslih i mogu te metode primijeniti da bi postigli optimalan uspjeh učenja ciljne grupe.</i>	<p>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE"</p> <ul style="list-style-type: none"> • upoznati su sa širokim spektrom metoda za obrazovanje odraslih i mogu navesti njihove prednosti i nedostatke, ograničenja i mogućnosti; • mogu izabrati odgovarajuće metode koje odgovaraju konkretnoj situaciji u svim fazama kursa; • neovisno su primijenili i analizirali osnovni set metoda; • mogu koristiti metode kako bi postigli održivi uspjeh učenja njihove ciljne grupe.
Modul 5: Planiranje, organizacija i ocjenjivanje obrazovanja odraslih	
<i>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE" znaju kako su faze planiranja (uključujući i razvijanje nastavnog programa), organizacije, provođenja i ocjenjivanja međusobno povezane u okviru profesionalnog ciklusa aktivnosti edukatora odraslih. U vezi s fazama planiranja, organizacije i ocjenjivanja poznaju različite metode i mogu primijeniti to znanje na odgovarajući način u suglasnosti s konkretnom situacijom, a također mogu napraviti odgovarajuću analizu svega toga.* Imajući u vidu svoje profesionalne aktivnosti, edukatori odraslih koriste stečeno iskustvo da bi sistematski poboljšali svoje programe.</i>	<p>Pojedinci koji su završili program "Curriculum globALE"</p> <ul style="list-style-type: none"> • upoznati su sa fazama profesionalnog ciklusa aktivnosti edukatora odraslih i razumiju kako su te faze međusobno povezane; • upoznati su s različitim metodama i alatima za: <ul style="list-style-type: none"> - utvrđivanje potreba za obrazovanje i obuku, - formuliranje ciljeva učenja orijentiranih prema kompetencijama za programe obrazovanja, - kreiranje metodološkog i didaktičkog dizajna za procese nastave/učenja, - planiranje predavanja koja uzimaju u obzir relevantne okvirne uvjete, - stalno provjeravanje napretka učenja; transparentne procjene napretka učenja; prilagođavanje dizajna predavanja potrebama, - postizanja rezultata; • upoznati su s implikacijama različitih metoda i alata i mogu kritički analizirati izbor i primjenu takvih metoda i alatki; • koriste nalaze iz postignutih rezultata i evaluacija u smjeru stalnog poboljšanja rezultata; • znaju osnove i različite elemente osiguranja kvalitete.

* Faza provođenja je obuhvaćena u modulu 3 (metode obrazovanja odraslih).

Situacija u provođenju programa osposobljavanja nastavnika u obrazovanju odraslih u Hrvatskoj

Programe osposobljavanja nastavnika koji rade u obrazovanju odraslih u Hrvatskoj provodi Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (ASOO). Početak osposobljavanja nastavnika vezan je uz projekt CARDS 2004: Obrazovanje odraslih. U sklopu projekata osposobljeno je 19 trenera koji su prošli edukaciju od 150 sati teorijskog dijela i kasnije 60 sati praktičnog provođenja treninga nastavnicima koji rade u obrazovanju odraslih. Takav originalno razvijen program usavršavanja prošlo je 126 nastavnika u obrazovanju odraslih. Moduli i teme koje su razvijene tijekom tog projekta podijeljene su u nekoliko modula:

1. Osnovni moduli

Osnovni moduli važni su za sve različite vrste aktivnosti treninga/radionica. Oni predstavljaju osnovno razumijevanje pedagoške intervencije.

Odnose se na:

1. *grupnu dinamiku* koja postoji u svakoj ljudskoj interakciji te način praćenja, utjecaj i optimizaciju tih procesa;
2. *GESTALT* faktor poučavanja i učenja koji, ako je organiziran prema potrebama ljudi koji uče, olakšava proces komunikacije i učenja; (budući da se primjenjuje na svaku ljudsku aktivnost, nazvali smo ga modul HOBOTNICA)
3. *logički slijed* modula radionice/treninga kao rezultat analize potreba (koraci 1 – 5). Iz toga proizlazi specifičan red modula za svaku aktivnost. Budući da to čini osnovu, okosnicu, naziva se modul KRALJEŽNICA;
4. *analiza potreba* tijekom treninga jer se analiza potreba prije treninga uvijek razlikuje od stvarnih motivacija i interesa na koje se nailazi tijekom treninga. Na te potrebe također utječe situacija u kojoj se uči, njezin sadržaj i interakcije.
5. Ti osnovni moduli – koji predstavljaju različite aspekte osnovnih procesa na svakoj radionici/treningu/seminaru – zajedno su glavni elementi uspjeha pedagoške intervencije.

2. Moduli sadržaja

1. Moduli o učenju i poučavanju
2. Moduli o procjeni i evaluaciji
3. Moduli o komunikaciji
4. Moduli o provedbi/primjeni

Svaki od ovih modula dijelio se na pojedine teme koje su bile unutar njih (više o tome na poveznici <http://www.asoo.hr/UserDocsImages/CARDS2004/Priru%C4%8Dnik%20za%20treniranje%20nastavnika%20u%20sustavu%20obrazovanja%20odraslih.pdf>)

Zbog čisto praktičnih organizacijskih razloga ASOO je kasnije ovako razvijem program od ukupno 60 sati za nastavnike prilagodio i postavio modularno, od kojih je svaki modul trajao 20 sati. Tijekom provođenja programa osposobljavanja u periodu od 2009. do 2013. godine kroz edukacije po modulima, a kasnije i po kratkim programima osposobljavanja prošlo je više od 1.100 nastavnika u obrazovanju odraslih.

Drugi projekt koji se provodio u Hrvatskoj od strane EU, a korisnik mu je također bio ASOO, osposobljeno je novih 20 trenera za obrazovanje odraslih, koji su uz podršku trenera/mentora (osposobljenih u CARDS-u) također prošli i praktičan rad s nastavnicima koji rade u obrazovanju odraslih.

Iz navedenih podataka vidljivo je da bi se program Curriculum globALE lako mogao prilagoditi potrebama Hrvatske u razvoju profesionalnih kompetencija, ali i razmišljanju o kvalifikacijskom okviru onih koji se na taj način educiraju. Naime, Hrvatska nema studij andragogije (izuzev na Filozofskom fakultetu u Rijeci gdje se kolegij sluša na studiju pedagogije), nema sistemski riješeno pitanje kvalifikacijskog okvira za andragoške djelatnike (nastavnike koji rade s odraslima), mogućnost priznavanja stečenih kompetencija, napredovanja u struci itd. Prilagodбом Curriculum globALE stovarila bi se osnova za obrazovanje andragoških djelatnika, koja bi trebala biti temelj za priznavanje kompetencija potrebnih u radu s odraslima, ali i polazišna točka za napredovanje u struci. Budući da stanovništvo sve više stari, da se razvijaju novi poslovi i da obrazovanje ne završava prestankom formalnog obrazovanja, svakako je potrebno sustavno riješiti obrazovanje nastavnika koji sudjeluju u obrazovanju odraslih na svim razinama.

LITERATURA:

- Latke, S., Popović, K., Weickert, J. (2013): *Curriculum globALE – Curriculum for Global Adult Learning and Education*. Bonn: Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul-Verbands (*dvv international*), Deutsches Institut für Erwachsenenbildung Leibniz-Zentrum für Lebenslanges Lernen e.V. (DIE)
- Martinko, J., Matković, J., Živčić, M. (2010): *Edukacija edukatora, trening trenera ili usavršavanje nastavnika?* Zagreb: Andragoški glasnik, 1 (24), Vol 14, 21-33
- <http://www.alice.ch/de/ada/zertifikat/> Pristupljeno 30.10.2013.
- <http://www.asoo.hr/UserDocsImages/CARDS2004/Priru%C4%8Dnik%20za%20treniranje%20nastavnika%20u%20sustavu%20obrazovanja%20odraslih.pdf> Pristupljeno 8.11.2013.

http://wba.or.at/studierende/kompetenze_certifikat.ph Pristupljeno 2.11.2013.

<http://collections.europarchive.org/tna/20110214161207/http://www.lluk.org/wp-content/uploads/2010/11/new-overarching-standards-for-ttt-in-lifelong-learning-sector.pdf> Pristupljeno 3.11.2013.

http://www.vabaharidus.ee/public/files/LPIA_Agade_A4.pdf Pristupljeno 4.11.2013.

<http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/keycomp.pdf>
Pristupljeno 5.11.2013.

<http://www.qf2teach.eu/> Pristupljeno 7.11.2013.

CURRICULUM GLOBALE – CURRICULUM FOR GLOBAL ADULT LEARNING AND EDUCATION

Branko Dijanošić and Katarina Popović

Abstract: *This article presents the Curriculum globaALE - Program for global adult learning and education and is unique in its concept . Global applicability in adult education is it's basic idea. His goal is to promote professionalization of the teachers participating in adult education globally. Adult education is an important part of lifelong learning. To achieve this goal the teachers included in adult education must have appropriate competences. Teachers working in the regular educational system have the systematic education to conduct teaching school population. In adult education the situation is completely reversed. This program was created on the surface of many projects that have been implemented. In its development there were included: DIE - German Institute for Adult Education - Leibniz Centre for lifelong learning and dvv international - Institute of International Cooperation of the German Adult Education Association. The project of developing this program was divided into three phases – development of the program (2011th, 2012th), testing and dissemination phase (2013th). The final version of the year 2013th is shown here. The program is placed on level 5 of the European Qualifications Framework.*

Keywords: *global curriculum, adult education, professionalization of adult education*